

YOSSI KORAZIM-KŐRÖSY – TERRY MIZRAHI –
CHANA KATZ – AMNON KARMON – MARTHA
LUCIA GARCIA – MARCIA BAYNE SMITH

Interdiszciplináris közösségfejlesztés és együttműködés izraeli és amerikai tapasztalatok és szaktudás alapján*

A tanulmány az interdiszciplináris közösségfejlesztés és együttműködés fogalmi kereteit és gyakorlatát vizsgálja, amerikai és izraeli tapasztalatok alapján. Két interdiszciplináris szakmai csoport munkájára épül, melyek szociális munkások kezdeményezésére jöttek létre az USA-ban és Izraelben. A tanulmány bemutatja a téma főbb kérdéseit és fogalmait, így a mono-, multi-, inter-, transz-diszciplinaritás valamint a nézőpontok közötti megközelítés különbségeit. Emellett tárgyalja a különböző szakmai identitások kérdését, a közösségfejlesztés gyakorlatában részt vevő szakmák számára létrehozható közös tudásalap és készségek azonosítását, valamint a szervezetenkénti szempontok értelmezését. Bemutatja az interdiszciplináris közösségfejlesztésben és együttműködésben részt vevő szakemberek párbeszédeiből nyert adatok kvalitatív módszerekkel elvégzett tartalmi elemzését, illetve az izraeli és amerikai csoport eredményeinek összevetését. Az eredmények azt mutatják, hogy az eltérő célok, gyakoriság és intenzitás ellenére a két fórum között több a hasonlóság, mint a különbség. Az eredmények tükrözik a résztvevők megbeszélések fontosságába vetett hitét és a szakmaközi gyakorlat iránt érzett elkötelezettségét. Mindkét csoport meggyőződése volt, hogy a szervezetenkénti és szakmaközi kapcsolatok, valamint a szakmai-közösségi interakciók új modelljei mellett sokféle szaktudásra van szükség. A korábbi kutatásoktól eltérően a tanulmány a közösséget a közösségfejlesztési együttműködésekben külön diszciplínaként kezeli. Hasonlóan fontos a fejlesztés jövőbeli céljainak meghatározása, mely magába foglalja az alap és társszakmák, valamint a szociális munka képzésének és oktatásának, illetve más társadalomtudományi szakmák irányainak azonosítását. Az ajánlások az interdiszciplináris közösségfejlesztés és együttműködés további vizsgálatának szükségességére mutatnak rá.

* Yossi Korazim-Kőrösy – Terry Mizrahi – Chana Katz – Amnon Karmon – Martha Lucia Garcia – Marcia Bayne Smith: Towards interdisciplinary community collaboration and development: knowledge and experience from Israel and the USA. *Journal of Community Practice* special issue 15 (1-2) 2007

Bevezetés

A közösségi munka mint szakterület a múlt században különböző módon alakult ki a világ különböző országaiban (Campfens, 1997). A magukat e téren kompetensnek tekintő szakterületek egyaránt magukba foglalnak elméleti és alkalmazott társadalomtudományokat és egészségügyi szakterületeket, úgymint: szociológia, közegészségügy, szociális munka, város-, vidék és térségi tervezés, közösségi pszichológia, antropológia, politikatudomány, közhasznú jog, felnőtt- és informális képzés, közgazdaságtan, közpolitika és egyéb. A gyakorlat leírására használt szakkifejezések is különbözőek. A közösségekkel végzett, fejlesztésen alapuló munkák leírására olyan szakkifejezéseket találunk, mint amilyen a közösségi szervezés, a közösségi munka, a közösségi pszichológia, a közösségi gyakorlat, a közösségfejlesztés, a közösségi tervezés, a közösségi gazdaságfejlesztés és a közösségépítés. Az eltérő elnevezések ellenére azonban a szakmai célok hasonlóak: a közösségek, bizonyos népességcsoportok, különösen a hátrányos helyzetű csoportok körülményeinek és életminőségének javítása, valamint a közösségi szervezetek és civil szféra megerősítése.

A közelmúltban több szervezet is el kezdett foglalkozni a közösségi gyakorlat diszciplináris-szakmai dimenzióival. Az *International Association of Community Development* (A Közösségfejlesztés Nemzetközi Egyesülete) (www.iacd.org) nemrégiben megállapította, hogy a közösségfejlesztés természetéből adódóan multidiszciplináris, de fragmentáltan jelenik meg a számos program és szakma mentén (Hustedde, Calvin, 2003). Ugyanabban az évben az USA-ban a közösségi gyakorlat szakfolyóirata, *Journal of Community Practice* (JCP) új szerkesztői azzal mutatták be a folyóirat kibővített terjedelmét, hogy annak „a szociális munka kiadványává kell válnia, interdiszciplináris nézőponttal” (Alvarez, Gutierrez, Johnson, Moxley, 2003, 9. o.). Az *Association for Community Organization and Social Administration* (A közösség-szervezés és szociális igazgatás egyesülete) (www.acosa.org) – a JCP támogató szervezete – ezt az irányzatot folytatta, amikor 2005-ben hasonló szellemben egészítette ki küldetésének és szabályzatának megfogalmazását.

A tanulmány középpontjában két, informális fókuszcsoportnak – egy izraeli és egy New York-ban tevékenykedő csoportnak – a munkája áll, mely azt a feladatot tűzte ki maga elé, hogy megvizsgálja az interdiszciplináris-szakmaközi együttműködés fogalmát, és annak lehetséges kihatásait a közösségi munka jövőbeni gyakorlatára. Amikor a tanulmány vezető amerikai szerzője tudomást szerzett az Izraelben folyó munkáról, kezdeményezte, hogy New York városában is hozzanak létre fókuszcsoportokat olyan egyetemi szakemberek részvételével, akik közösségi témájú kurzusokat oktatnak vagy közösségi együttműködésekben vesznek részt. Bár a két projekt eltérő módon indult, a közös program megteremtette a tapasztalatcsere alapját, és lehetővé tette a megbeszélések eredményeinek összehasonlítását.

A tanulmány bemutatja a szakirodalom elemzését és a két szakmai csoport megbeszélései során keletkezett adatokat. Azonosítja azokat a témaköröket, melyek az egyes, illetve a két csoport megbeszéléseiből

kristályosodtak ki, beleértve a közösségi gyakorlat diszciplináris megközelítéseinek közös és eltérő értelmezéseit, és megvizsgálja, hogy vannak-e olyan általános alapelvek és gyakorlatok, melyek túlmutatnak egy bizonyos szakmán vagy országon (c.f. Harbaugh, Castro, Burgess-Ellison, 1987). A tanulmány először röviden bemutatja a közösségi gyakorlat kialakulásának hátterét a két országban, majd az interdiszciplinaritás-gyakorlat elméletét tárgyaló irodalom bemutatása következik, először általánosságban, majd a közösségfejlesztés és együttműködés vonatkozásában. Ezt követően a résztvevők és a módszertan leírása, majd a csoportmegbeszélések által kiemelt főbb fogalmak azonosítása következik. Végül az írás a gyakorlat és a szakmai oktatás várható irányainak tárgyalásával zárul.

Az izraeliek az interdiszciplináris közösségfejlesztés fogalmát használták kiindulásként a megbeszélések céljának meghatározásához. Az izraeli kontextusban az interdiszciplináris közösségfejlesztés a szakmák széles körére utal, melyhez hozzátartozik az oktatás, egészségügy, lakásügy, jóléti szolgálat és foglalkoztatás, és melyet alapvetően a nemzeti vagy helyi kormányzat, illetve annak szervezetei biztosítanak (Cnaan, Korazim, Meller, Rosenfeld, 1992). Azonban ez a definíció is tartalmazza az „együttműködés” folyamatát, melyben az egyének, csoportok és szervezetek összefognak egy komplex közösségi probléma megoldásához. Az amerikai csoport az interdiszciplináris közösségi együttműködés fogalmából indult ki. Ez azt a feltételezést tükrözi, hogy a közösségfejlesztés alapja az eltérő formális csoportok és szervezetek együttes megjelenése. Ezért az a döntés született, hogy az izraeli és amerikai adatokat egy általános összefoglaló szakkifejezéssel írják le: *interdiszciplináris közösségfejlesztés és együttműködés (interdisciplinary community collaboration and development – ICCD)*.

Az izraeli és amerikai kontextus

Az Egyesült Államok és Izrael mint komplex multikulturális demokratikus társadalmak, egyaránt kialakították az állampolgárok társadalmi és gazdasági igényeit szolgáló állami szakpolitikákat és programokat, ugyanakkor jelentős kihívásokkal néznek szembe a bevándorlók, menekültek, etnikai és vallási kisebbségek integrálása terén. A két ország azonban az ilyen és hasonló társadalmi problémák közösségi szintű megközelítését illetően különböző előzményekkel rendelkezik. Izrael 1948-ban, a második világháború után jött létre, s kezdettől jóléti államként működött. Ez azt jelentette, hogy az állam jelentős elkötelezettséget vállalt a társadalmi szükségletek kielégítése terén, s ezt a szociális szolgáltatások széles körének biztosításával fejezte ki, az oktatást, az egészségügyet, a lakásügyet, a jóléti-, foglalkoztatási- és társadalombiztosítási juttatásokat érintően. Mindezeket a nemzeti kormány vagy annak szervezetei biztosítják (Cnaan et al, 1992). Ezzel szemben az Egyesült Államok gyakorlatát az jellemzi, hogy a szövetségi kormány történelme során mindig is csak mint legvégső megoldás jöhetett szóba a társadalmi és gazdasági problémák kezelésében. Az ilyen problémák megoldásánál alapvetően mindig

a privát szektorra – az üzleti és a jótékonyági szereplőkre – hárult a vezető szerep (Jansson, 2005).

Izraelben az állami szektor jelentős szerepet vállal a közösségfejlesztésben is, melyben a szociális munka vált a domináns szakmává. (Katan, Korazim, York, 1993). Az elmúlt években megfigyelhető volt, hogy más szakterületek – mint pl. a városi és regionális tervezés, a közegészségügy, az oktatás és a jog – növekvő érdeklődést mutatnak a közösségfejlesztés iránt és bekapcsolódnak annak munkájába. Törvényi előírás, hogy az állami/önkormányzati szociális ügyosztályok által foglalkoztatott közösségi szociális munkások felsőfokú szakmai végzettséggel rendelkezzenek a szociális munka területén, legalább alapképzés (BA) szinten. Ez hivatalos elismerést és státust biztosít a szociális munka mint szakma számára (amely egyébként 1996 óta az egyedüli államilag elismert közösségi szakma), ugyanakkor kapacitás-korlátokat is teremt az összetettebb problémák megoldásánál szomszédsági, helyi és állami szinten. További következmény, hogy a szakemberek elszigetelődtek a közösségfejlesztésben részt vevő többi szakembertől (Korazim-Kőrösy, 2000; Hustedde, Calvin, 2003). Egyre nagyobb számban jelennek meg olyan, nem-kormányzati érdekérvényesítő szervezetek, melyek megkérdőjelezzik az állami szektorban dolgozó közösségi munkások szerepét, mivel túlságosan korlátozottan tartják azt a civil társadalom különböző dimenzióinak kezeléséhez, illetve a kirekesztett, marginalizálódott csoportok érdekképviseléséhez (Shatil, 2005).

Ezzel szemben az Egyesült Államokban nem alakult ki egyetlen domináns szakma sem ezen a területen. A közösségi szervezés, tervezés és fejlesztés decentralizáltabb és egyedibb módon alakult ki, elsősorban az önkéntes, non-profit szektor révén, ahogyan a szükségletek, érdekek, munkák és a támogatások ráirányították a figyelmet az – általában helyi-szintű és decentralizált – közösségi életre (Kahn, 1995; Bettin, Austin, 1990). Idővel a szociális munka különböző szerepeket töltött be a közösségi munkában, a politikai légkörtől és a támogatási lehetőségektől függően. A szociális munka közösségi gyakorlatának eredete a 20. század elején a *settlement* házak nyomán kialakult mozgalomra vezethető vissza (Smith, 1995), majd az 1960-as években és az 1970-es évek elején további fejlődésnek indult a kormányzat szegénységellenes programjának és a társadalmi tervezés középpontba kerülésének eredményeként (Garvin-Cox, 2001). Az 1980-as évekre a konzervatívabb politikai légkör következtében (a Reagan-Bush időszak), a szociális munka néhány iskolája felhagyott a közösségi gyakorlattal, vagy beolvasztotta azt a szociális munka általános megközelítéseibe. S bár a szakma egyre több figyelmet szentelt a mentális egészségnek és a klinikai aspektusoknak, megőrzött egy viszonylag kicsi, de jelentős elméleti szakosodást a makro-gyakorlat vonatkozásában, amely magába foglalta a közösségépítést, szervezést, tervezést és fejlesztést (Mizrahi, 2001). Az 1990-es években a szociális munka újra megerősödött az Egyesült Államokban, és szociális munkát oktató intézményekben tartott oktatási programok valamint szervezetek, könyvek és szakmai folyóiratok létrehozása révén biztosította a közösségi gyakorlatban elért szakmai pozícióját. (c.f., Mizrahi, Morrison, 1993; Faulker, DeGennaro, Weil, 1994).

A két országot jelenleg jellemző konzervatív politikai és gazdasági légkörben az az elvárás, hogy az egyetemek, és különösen a szakmai iskolák tevékenysége több tanszék munkáját, illetve több iskolát fogjon át, illetve partneri kapcsolatokat alakítsanak ki a független-önkéntes, illetve a vállalati-üzleti szektorral. A szociális munka iskolái és a felsőoktatási intézmények egyre gyakrabban definiálják magukat olyan intézményekként, melyek elkötelezettek a közösségekkel kialakított kölcsönösen előnyös együttműködés iránt (Soska, Johnson Butterfield, 2004; Corrigan, 2000). Ennek következtében a két országban a közösségi szociális munkások egyre gyakrabban vállalnak vezetői, résztvevői vagy értékelő szerepet ezekben a komplex, tanszékek közötti és/vagy egyetemi-közösségi projekteknél (Mulroy, Lauber, 2004). Ezért a több diszciplínát egyesítő együttműködésekhez kapcsolódó tudás és készségek hangsúlyosításának még meghatározóbbá kell válnia makro-szinten a diákok és gyakorló szakemberek oktatásában és szakmai felügyeletében (Jones, Packard, Nahrstedt, 2002). Az ezen a területen elért eredmények nemcsak a jövőbeli szakemberek szakmai kompetenciáját fejlesztik majd, de a szociális munka különböző programjait is támogatják, az együttműködési lehetőségek proaktív keresésével. Izraelben és az USA-ban az állami és a magán támogatók is egyaránt ösztönzik vagy szinte kötelezővé teszik az interdiszciplináris struktúrák komplex típusainak létrehozását. Ez megfigyelhető az USA Oktatási, Lakásügyi és Városfejlesztési Minisztériuma és az Egészségügyi és Humán Szolgáltatások Minisztériuma (1994), illetve az olyan alapítványok, mint a Ford, Kellogg és Rockefeller által közzétett pályázati felhívásokban, melyek célja, hogy javítsák a szociális körülményeket, erősítsék a szomszédságokat és fejlesszék az integrált szolgáltatásokat. Izraelben az interdiszciplináris projektek felé való elmozdulás a *Project Renewal*-lal kezdődött, az 1980-as években (Elazar, 1992), majd olyan programokkal folytatódott, mint a *KADIMA*, a Szociális Ügyek Minisztériuma által támogatott, szervezetek és diszciplínák közötti együttműködésre építő gyermekvédelmi program, amely a veszélyeztetett gyermekek és családok segítése érdekében partneri együttműködést alakított ki a különböző közösségi szervezetekkel, a helyi non-profit szervezetekkel és az üzleti szektorral (Korazim, Ben-Rabbi, 2003).

Irodalmi áttekintés

Az interdiszciplináris munka meghatározása

Az interdiszciplináris gyakorlat iránti érdeklődés először az elkülönült és kizárólagosságra törekvő elméleti és szakmai diszciplínák intézményesülésének kritikájaként merült fel (Klein, 1990; 1996; Nissani, 1997). Néhány kutató jelentős munkát végzett az interdiszciplinaritás történelmének, politikájának, fogalmi keretbe illesztésének és gyakorlatba helyezésének feltérképezésében. Klein (1990) például az interdiszciplináris gondolkodás és gyakorlat útját vizsgálja a tudomány és a kutatás világában, különös figyelmet szentelve a diszciplínák közötti határvonalak átlépésére, a tartalom és folyamat kérdéseire – ezek mind releváns témák a közösségi élet összetett világában. A diszciplínák közötti határvonalak

elemzése során három témakört azonosít: integratív folyamat (mélység, kiterjedés és szintézis), a diszciplínák szerepe és a kommunikatív cselekvés. Ennek értelmében az interdiszciplináris munkával együtt jár egy „retorikai, szociális és politikai tárgyalási folyamat” (221. o.); „a nyelv meghatározóvá válik és az interdiszciplináris készségek önmagukban is tudásformákká válnak” (234. o.). Nissani (1997) leírja, milyen ellenállás és problémák kísérik azt a folyamatot, amikor egy megközelítés elmozdul egy diszciplína egységes koncepciójától az interdiszciplináris gondolkodás és cselekvés irányába – még abban az esetben is, ha számos ok indokolja azt. Bár e szerzők dokumentálják és ösztönözik is az elméleti interdiszciplináris megközelítések új formáit, a szakmai oktatásban való alkalmazásukra csak indirekt módon utalnak.

Az „interdiszciplináris közösségfejlesztés és együttműködés” (*community collaboration and development*) összetett kifejezést nem találtuk az adatbázisok és keresőprogramok vizsgálatánál. A hangsúly eddig valahol máshol volt. A szakirodalom és a gyakorlat leírása az esetek szintjén jelentős értéket tulajdonít az interdiszciplináris együttműködésnek, mind Izraelben, mind az Egyesült Államokban (Albeck, 1983; Abramson, Bronstein, 2004; McMahan, Hoffman, McGee, 1994). A *Project Renewal*, mely a legjelentősebb átfogó nemzeti erőfeszítés volt Izraelben arra, hogy a különböző partnereket egy asztalhoz ültesse, nagyobb hangsúlyt fektetett a helyi közösségek lakosainak bevonására, mint a szakmaközi együttműködés kérdéseire (Hoffman, 1986; Lappin, Teicher, 1990). Más elemzések a szervezetek közötti kapcsolatok dinamikáját hangsúlyozzák, anélkül, hogy azonosítanák vagy időnként megvizsgálnák az ilyen együttműködésben érintett vezetők és résztvevők háttérét vagy szakmáját (Mizrahi, Rosenthal, 1993; Kaufman, 2004). Mindkét országban nagyon kevés cikk tesz különbséget a szervezetenkénti és interdiszciplináris-szakmaközi együttműködés példáinak tekintetében. Abramson, Rosenthal (1995) és Lawson, Bronstein, McCallion, Ryan (2004) azon kevesek közé tartozik, akik rámutatnak erre a különbségre. A kutatók és az értékelők azonban azt kezdték vizsgálni, hogy milyen hatással van az együttműködés és koalícióépítés az egyén, a család és a közösségi élet megerősítésére. Feltetésük szerint a sokféle szereplő által létrehozott szinergiától kreatívabb eredmények várhatók. A hangsúly a sokféle érintett összehozására került, a veszélyeztetett csoportok komplex egészségügyi és szociális igényeinek együttes kezelése érdekében. Ide tartoznak a szakmaközi együttműködés példáit bemutató tanulmányok, a gyermekjóléti (Grossman, McCormick, 2003), egészségügyi (McMahan et al, 1994), gerontológiai (Mellor, 1996), közegészségügyi (Donchin, 2005; Lasker, Weiss, Miller, 2001; Lasker, Weiss, 2003), és gazdasági fejlesztés területén (Korazim, Klausner, 1989; Borovsky, Kaminsky, 1991).

Bronstein (2002; 2003) azt vizsgálja, hogy miként mérhető az interdiszciplináris együttműködés; Maidenberg, Golick (2001) és Grossman, McCormick (2003) az oktatás szempontjából vizsgálja a lehetséges hatásokat. Különböző szakmai csoportok fognak össze azért, hogy általános útmutatókat dolgozzanak ki a közösségi gyakorlat olyan munkáihoz, melyekben több diszciplína találkozik vagy olvad össze (Gamble, Quinn, 2002). A szakirodalomból azonban továbbra is hiányzik annak leírása,

hogyan milyen hatással van a résztvevők oktatási háttere a közösségi együttműködésre, illetve hogy milyen felkészülés szükséges az interdiszciplináris együttműködésekhez. További feltáratlan területek: a szakmai diszciplínák közötti viszonyok a közösségi gyakorlatban; az egyes szakmák által nyújtott hozzájárulás a tudás, készségek, értékek és szaktudás terén; valamint a hatékony interdiszciplináris közösségi együttműködéshez és fejlesztéshez szükséges közös mag. A legszembetűnőbb hiányosság a szakirodalomban mégis az, hogy nincs utalás arra, hogy sokkal több tanulmányra lenne szükség – a tényleges gyakorlat vagy szakmai párbeszéd alapján – az interdiszciplináris gyakorlat előtt álló kihívások és lehetőségek bemutatásához.

Módszertan

A tanulmányban alkalmazott módszertan az interdiszciplináris gyakorlat területén dolgozó szakemberek közötti párbeszéd gyűjteményére illetve azok adatainak tartalmi elemzésére épül. Az izraeli és amerikai csoportok, melyek azzal a céllal találkoztak, hogy az interdiszciplinaritás kérdéseit megvitassák, egymástól függetlenek voltak, és változó gyakorisággal, illetve intenzitással találkoztak. 1999-ben Izraelben egy öt szakemberből álló csapat (melyben négyen közösségi szociális munkásként dolgoztak) párbeszédet kezdeményezett az egyéb szakmák képviselőivel, az interdiszciplinaritás közösségfejlesztésben betöltött szerepéről. Egy éven belül létrehozták a Közösségfejlesztés Interdiszciplináris Fórumát (*Interdisciplinary Forum on Community Development, IFCD*), mely azóta is rendszeresen találkozik. E tanuló szakmai közösségben (c.f., Schon, 1983) mintegy 500 fő található – elsősorban gyakorlati szakemberek –, akik részt vettek az IFCD négyéves konferenciájának egyikén; és egy állandó, 20–30 szakemberből álló csoport, melynek résztvevői havonta vagy kéthavonta találkoznak. Elméleti és szakmai háttérükben megtalálható a közösségi szociális munka, szociológia, állami közigazgatás, pszichológia, formális és informális közösségi képzés, gyógyászat, közegészségügy, szabadidő-szervezés, városi, regionális és környezeti tervezés, közösségi konfliktusok feloldása, társadalmi és emberi jogok, közösségi jog, közösségi rendfenntartás, állami szociálpolitika, helyi és regionális gazdasági fejlesztés, és még sok egyéb. Számos résztvevő több különböző tudományterületen rendelkezik diplomával, illetve több szakmai irányban szakosodott. Az aktív IFCD-tagok elsősorban fehérek és zsidó származásúak, és a két nem körülbelül egyforma arányban képviselteti magát.

Az Egyesült Államokban a tanulmány vezető amerikai szerzője két kollegájával (a másik két amerikai szerzővel) a 2003-as izraeli IFCD-konferencián való találkozást és előadást követően három alkalommal összehívott egy egyetemi oktatókból álló csoportot a New York-i Városi Egyetemen (*City University of New York, CUNY*). Összesen 22 résztvevő találkozott, egy vagy több alkalommal. A résztvevők a tudományos és szakmai háttér széles skáláját képviselték, és szakmai háttérük hasonló volt az izraeli résztvevőkéhez, azzal a különbséggel, hogy több volt az elméleti, mint a gyakorló szakember. A csoport háromnegyede nő volt, és

körülbelül egynegyede színes bőrű. Az izraeli és az amerikai csoport hasonló megközelítéseket alkalmazott: olyan strukturált csoport-tanulási folyamatokat, melyek a Dewey féle közösségi reflektáló vizsgálódás koncepcióját követik (*Dewey's community of inquiry*). Ezek szervezett környezetben zajlanak, és céljuk új szempontok és cselekvések azonosítása (Argyris, Schon, 1996; Frey, Fontana, 1991; Shkedi, 2003).

Adatgyűjtés és elemzés

Az alkalmazott kvalitatív módszertan az amerikai és izraeli csoportok megbeszélései során keletkezett, gazdag adathalmaz tartalmi elemzésére épült. Mindegyik csoportfolyamat tartalmát külön elemeztük a Glaser és Strauss féle megalapozott elméletalkotás („*grounded theory*”) alkalmazásával. Mindegyik csoportban induktív elemzés révén jutottunk el a közös témák azonosításához és kategorizálásához. Izraelben a felhasznált adatok azokból az összefoglalókból és dokumentum-elemzésekből származtak, melyek az éves konferenciák, egy közösségi üggyvédekkel tartott szakmai megbeszélés, és egy kéthavonta tartott workshop anyagai alapján készültek. A csoportmegbeszélések ötvözték az esettanulmányokat a fogalmi elemzésekkel. Két évig foglalkoztattunk egy elméleti szakembert mint tanácsadót, hogy összefoglalja és elemezze a csoportmegbeszéléseket, és aktívan részt vegyen azok folyamatában. A három izraeli szerző egymástól külön áttekintette a fent említett dokumentumokat és kidolgozta a további elemzések fő témáit. A héber elemzést lefordították az amerikai adatokkal való összehasonlításokhoz. Az USA-ban a fókuszcsoportok megbeszéléseiről hangfelvételek készültek, melyeket azután leírtak és szerkesztettek (Urwin, Haynes, 1998). Az első amerikai szerző azonosította a három fókuszcsoportban felmerült főbb témákat, majd azokat a másik két amerikai szerző felülvizsgálta és módosította. Az összejevelekről grafikus ábrázolás is készült a párbeszéd tartalmának vizuális megjelenítéséhez (Argilla, 2004). A vezető amerikai partner több alkalommal találkozott az izraeli szerzőkkel, hogy áttekintsék mindkét ország előzetes elemzését, azonosítsák a közös témákat és megvitassák a megállapításokban és értelmezésekben felmerülő különbségeket.

A módszertan hasonló korlátokat vetett fel mind az izraeli, mind az amerikai csoport számára. A legfőbb jellegzetesség, hogy egyik fórum sem kutatási célból jött létre. Másodsorban, a csoportok kiválasztott és meghívott résztvevőkből álltak, így megállapításaikat az aktuális téma befolyásolhatta. Végül pedig egyik csoport sem tükrözte országa lakosságának, illetve az adott ország szakembereinek etnikai összetételét. Míg az izraeli társadalom körülbelül 20 százalékban arabokból áll, a fórum aktív tagjai között elhanyagolható volt a képviselőjük. A New Yorkban részt vevő színes bőrű szakemberek aránya (25%) valószínűleg tükrözi a színes bőrűek arányát a New York-i Városi Egyetemen, de itt nagyobb arányban képviseltetik magukat, mint az USA egyéb felsőoktatási intézményeiben.

Az eredmények leírása

Munkánk egyik legfontosabb megállapítása az volt, hogy a résztvevők kialakult elképzelésekkel rendelkeztek az interdiszciplináris közösségfejlesztés és együttműködés jelentéséről, komplexitásáról és alapvető céljáról. Bár szinte minden résztvevő hitt a megbeszélések fontosságában, mégis másképp vélekedtek e törekvések irányát és várható eredményeit illetően. E különbségek ellenére azonban mindkét csoport (de különösen az izraeli) elkötelezett volt az iránt, hogy fogalmi keretbe foglalja, illetve hogy azonosítsa a gyakorlat olyan új modelljeit és alapelveit, melyek túllépnek a hagyományos monodiszciplináris megközelítés hangsúlyozásán. Mind az izraeli, mind az amerikai csoportnál érezhető volt az a mély elkötelezettség, hogy tudásuk és tapasztalataik felhasználásával jobbitsák társadalmukat. A tanulmány által bemutatott témák a következők: a szakmai én és identitás; a monodiszciplináris gyakorlat meghaladása; a diszciplínák közötti kapcsolat – jelentéseik és metaforáik; a szervezetközi és a diszciplínák közötti gyakorlat megkülönböztetése; a közösség mint „diszciplína” hozzáadása a közösségfejlesztéshez; az interdiszciplináris közösségfejlesztés és együttműködés oktatásához és gyakorlatához szükséges alapvető tudás, készségek, értékek és tulajdonságok.

Szakmai én és identitás

Az amerikai és izraeli résztvevők között különbségeket lehetett megfigyelni a saját szakmai szerepükről és háttérükről kialakult tudatosság tekintetében, illetve abban, hogy ez mennyire hat oktatói vagy gyakorlati tevékenységükre. Ez meglepő eredmény volt. Ami az USA-ban bemutatkozásnak indult, az a szakmai identitásról folytatott részletes és komplex megbeszéléssé vált. Amikor a résztvevőket arra kértük, hogy mutatkozzanak be munkájuk, pozíciójuk, végzettségük és interdiszciplináris szakmai háttérük ismertetésével, nyilvánvalóvá vált, hogy különböző szerepeket játszanak, melyek aszerint változnak, hogy miként azonosítják magukat a különböző környezetekben. Míg a hangsúlyt egyértelműen a szakmai és elméleti szakterületükhöz kapcsolódó szerepekre helyezték, messze túlmentek ezen identitások leírásán, hogy bemutassák egyéb olyan szerepeiket, mint anya, ifjúsági munkás, illetve hogy jellemzést is adjanak magukról, mint például aktivista, hídépítő, bajkeverő. Ez azonban semmiféle zavart nem okozott, mi több, kényelmesen érezték magukat ebben a helyzetben és talán még büszkéek is voltak arra, hogy ezt a sokféle identitást mesteri szinten tudják kezelni.

Az amerikai résztvevők – valamennyien egyetemi szakemberek – szintén egy szokatlan csoportként azonosították magukat. Ezzel részben azokra az ideológiákra és érdeklődésre utaltak, melyekkel az egyenlőtlenség és elnyomás kérdéseire viszonyulnak, másrészt arra az aktivitásra, mely az egyetemen belül vagy kívül, a közösségben jellemzi őket. A résztvevők egyszerre voltak elméleti és gyakorlati szakemberek; az egyik résztvevő tudós-aktivistának írta le magát, a másik agitátornak. Legtöbbjüknek továbbra is volt kapcsolata a közösségi munkával – köz-

vetlenül vagy a diákjaik révén közvetetten. Az amerikai csoport a közös értékeket és jellemzőket hangsúlyozta. Sokat beszéltek a társadalmi igazságosság iránt érzett szenvedélyükről és aggodalmukról; ezzel szembeállították az egyetemen belül és a társadalomban megjelenő etnikai, nemi és egyéb jellemzők alapján kialakult egyenlőtlenség valóságát. Szerepüket fontosabbnak látták annál, hogy csupán tudást és képességeket adjanak át; a csoport számára azok az alapértékek és célok tűntek a leglényegesebbnek, melyekre a tudást és képességeket felhasználják majd.

Az is ritkán fordult elő, hogy valaki egyetlen szakterületen belül rendelkezett volna mind a három (BA, MA, PhD) fokozattal. Szinte mind-egyik résztvevőnek volt legalább egy olyan egyetemi végzettsége, mely a másik kettőtől eltérő tudományos vagy szakmai területről származott. Továbbá az olyan végzettségeket, mint közpolitika, várostervezés, humánfejlesztés, vagy még a közegészségügy is, interdiszciplinárisnak tekintették. Néhány csoporttag különbséget tett tudományos és szakmai diszciplínák között – például a szociológus és a szociális munkás között. Bár néhány résztvevő egyértelműen az elsődleges szakmai identitásához kötődött, sokan közülük mégis a saját diszciplináris háttérüktől eltérő iskoláknak vagy tanszékeknek voltak a tagjai, tanárai (pl. egy építész a várostervezési tanszéken tanított; egy közösségi szociális munkás szakpolitikai és vezetési programok oktatásában vett részt).

Amikor Izraelben az egyik megbeszélésen már célzottan tettük fel ezt a kérdést, kiderült, hogy sok IFCD-tag szintén vegyes identitással és végzettséggel rendelkezik. Többen közösségi szociális munkásként azonosították magukat, még akkor is, ha nem gyakorolták ezt a tevékenységet közvetlenül. Mások oktatói címekkel rendelkeztek: előadók vagy tanárok voltak. Ezeken kívül találunk még olyan identitásokat, mint oktatási vállalkozó, oktatási aktivista, rendszer-gondolkodó, előmozdító, intézményben dolgozó tereptanár, laikus szakmai vezető és adminisztratív igazgató. Az izraeli csoportban hasonló elkötelezettség volt megfigyelhető, mint az amerikai csoportban: a különböző IFCD-programokban szereplő témák vizsgálatakor világossá vált, hogy az interdiszciplináris megközelítés elsődleges célja a társadalmi igazságtalanság kérdéseinek kezelése és a társadalom, különösen a marginalizálódott és hátrányos helyzetű közösségek életminőségének javítása áll.

Túl a monodiszciplináris gyakorlaton

A *diszciplína* fogalmát a közösségfejlesztés vonatkozásában Klein (1990; 1996) és Nissani (1997; 2005) írásai segítenek tisztázni. Meghatározásukban a diszciplína a humán-közösségi tapasztalat egy viszonylag önálló és elkülönült területe, mely saját szakértői közösséggel rendelkezik. A diszciplináris szakértelem három típusát azonosítják: az elsőbe tartoznak azok, melyek önálló elméleti-tudományos tudással rendelkeznek, pl. a kémia, szociológia, közgazdaságtan stb. területén; a második típusba azok, melyek tevékenység-központú, alkalmazott célokkal rendelkeznek és az elméleti tudást ötvözik a gyakorlati alkalmazással – ők a jogászai, tanári, belgyógyászai, szociális munkás szakmák képviselői; és harmadik-

ként azok a szakmák és szakmai szerepek, melyek valamilyen alapszintű elméleti-tudományos háttérrel és egy tapasztalati, munka közbeni képzési elemet tartalmaznak, mint pl. egy helyi közösségfejlesztési projekt igazgatója. Izraelben a második diszciplináris szinten található szociális munka a közösségfejlesztésben monodiszciplinává vált; az USA-ban a közösségfejlesztés nem egyetlen diszciplinára épül, és alapvetően a harmadik diszciplináris szinten található. Mindkét csoport a kezdetektől fogva törekedett arra, hogy tisztázza a diszciplinaritás fogalmát és elválassza azt a multidiszciplinaritás, interdiszciplinaritás és – az USA-ban – a transzdiszciplinaritás fogalmaitól. Az IFCD-tagok Izraelben hosszas vitákon bizonyítani próbálták az interdiszciplináris közösségfejlesztés szükségességét, mivel a közösségfejlesztésben a szakmailag képzett szociális munkások gyakorlatilag monopóliummal rendelkeznek ezeken a pályákon. Hosszú időbe telt, mire sikerült a diszciplinák szerinti különbségeket tisztázni, majd közös nevezőt találni közöttük. Az amerikai csoport kevesebb megbeszélést tartott, és ezeken elsősorban a közös vonásokra koncentráltak, bár itt is jelentkeztek különbségek.

A diszciplinaritáshoz kapcsolódó, változatos szakkifejezések jelentései szinte impressziószerűen, a résztvevők következtetéseiként fogalmazódtak meg a három fórumon. A közösségfejlesztésben a *multidiszciplinaritás* a diszciplinák közötti, általában rövid távú interakciókat írja le, melyben valamennyi diszciplína megtartja saját identitását, szakmai nyelvezetét és cselekvési normáit a másikkal való együttműködés során. A *multidiszciplináris* együttműködés magában hordozza azt, hogy mindenki a saját szakmai vagy diszciplináris szempontjait adja a munkához, ugyanakkor tanul is a többi diszciplinától. Végeredményben ez azt jelenti, hogy mindenki bővíti saját repertoárját és megtanulja értékelni a többi diszciplína szempontjait. A diszciplinák ugyan különállóak maradnak, de az egész minden egyes diszciplína inputjával növekszik. A multidiszciplináris munka a részek összegeként jelenik meg. Az izraeli közösségfejlesztésben ez a leggyakoribb formája a több szakmát magába foglaló interakcióknak, és ez kétségtelenül így van az USA-ban is. A megbeszélések elején az izraeli csoportban ez a fogalom gyakran összekeveredett az interdiszciplinárisal.

Az *interdiszciplinaritás* szintén meghatározott diszciplinákkal-szakmákkal indul, de túl megy azokon. A szakmák között létrejövő interakció és együttműködés eredményeként valami új és különböző jön létre. Bár a szakmák továbbra is megtartják különálló identitásukat, a köztük levő választóvonalak fellazulnak. Az interakció vagy együttműködés eredménye exponenciálisan, szinergiaként jelentkezik, így az egész több, mint a részek összege. E különbségek figyelembe vételével a Fórum végül kidolgozta saját munkadefinícióját az *interdiszciplináris közösségfejlesztés és együttműködés* fogalmára:

A közösségi problémák komplexitása gyakran szükségessé teszi olyan cselekvések alkalmazását, melyek a különböző tudásalapok, képességek és együttműködések csoportjait egyesítik, a megoldandó kérdések követelményei szerint. Ezek a hosszú távú együttműködések olyan csapatok között jönnek létre, melyekben több diszciplína képviselői működnek együtt a közösség képviselőivel,

és ezáltal a szinergikus beavatkozások új módszerei teremődnek meg s ezek meghaladják a monodiszciplináris módszert és a rövid-távú multidiszciplináris kapcsolatokat. A módszerek integrálják a közösségi cselekvést a csapat-tanulási folyamatokkal, és elősegítik az egyének és a csoportok bevonását a helyi lakosok számára kedvezőbb közösségek kialakításába (Korazim-Kőrösy, Katz, Karmon, 2006).

A legkevésbé meghatározott fogalom a *transzdiszciplinaritás* volt, mely új, de már bevett szakkifejezés az amerikai tudományos és szakpolitikai körökben, az izraeliek számára azonban még ismeretlen volt (Nowotny, 2004). Amint az az USA-ban egy rövid megbeszélés során elhangzott, nem világos, hogy a transzdiszciplináris az interdiszciplináris továbbfejlődése-e, vagy egy teljesen eltérő entitás. A fogalom jelentheti egy új eklektikus diszciplína-szakma létrehozását, vagy azt, hogy a közösségfejlesztési munkában kezdetben önálló szakmai diszciplína idővel részben eltűnik vagy elveszti szakmai identitását. A lehetséges következmény az, hogy az egész különbözik a részek összegétől. Néhány amerikai résztvevő számára a „transz” egy alapvetően eltérő közösségfejlesztési megközelítést jelent, amely nem kapcsolódik egyetlen meghatározott szakmai háttérhez sem, és ebből kifolyólag nem merülnek fel kérdések az érintett szakmák közötti határvonalakat illetően. Az amerikai csoport egyik tagja még a *nem-diszciplináris* kifejezést is szeretne volna felvenni a többi közé. Ez az elképzelés nem azt jelenti, hogy nincs szükség oktatásra vagy képzésre, hanem azt, hogy a munka középpontjában a probléma-megoldási módszertanok álljanak, illetve a közös tudásalap, képességek és értékek. Egyéb kérdések is felmerültek a megbeszélés során, melyek további megvitatást és párbeszédet igényelnek, de hasznos itt megemlítenünk őket: Vajon felfoghatóak-e a különböző diszciplínák közötti munka modellek lineáris kontinuumként, mely a monodiszciplináristól halad a multi-, inter- majd transz-diszciplináris felé? Létezik-e olyan folytonosság illetve előrehaladás, melyben a preferált és végső irány valamennyi közösségfejlesztés és együttműködés számára inter- vagy transz-szinten végződik?

A diszciplínák egymáshoz való viszonya: jelentések és metaforák

Az IFCD a kezdetektől fogva hosszas megbeszéléseket szentelt a közösségfejlesztő gyakorlatban együtt dolgozó, különböző diszciplínákat képviselő szakemberek közötti interakciók problémáinak. Ehhez a definíciókon túl filozófiai koncepciókat és metaforákat is használtak, hogy a komplex interakciókat szimbolikus jelentéssel töltsék meg és intellektuálisan megvilágítsák azokat. Bár az amerikai csoport kevesebb időt töltött e kérdések tárgyalásával, az IFCD kérésre ők is megfogalmazták saját elképzeléseiket.

Filozófiai koncepciók. A különböző diszciplínák közötti kapcsolatok megértésében az első fontos lépést az alább ismertetett négy filozófiai koncepció használata jelentette (Karmon, 2002):

- *Harmonikus interdiszciplináritás* – a diszciplínák ötvözése egy nagy elméletben. E koncepció azt állítja, hogy lehetséges valamennyi releváns diszciplínát egy harmonizált megközelítésbe beolvasztani. A diszciplínák ilyen integrálása különösen magas fokú elméleti gondolkodást igényel. E megközelítés támogatói egy olyan, átfogóan integrált modell kialakítására törekcsenek, mely a közösségfejlesztésben érintett valamennyi releváns diszciplínát integrálni fogja.

- *Dialektikus interdiszciplináritás* – a különbségek hangsúlyozása és új szintézis létrehozása. Ez a koncepció azt állítja, hogy az elméleti gondolkodás a gyakorlati tapasztalatból nő ki. E felfogás szerint a részt vevő diszciplínák közötti kontrasztok létfontosságúak, mivel ezek teszik lehetővé a kölcsönös tanulást és alapvető értékeik és feltevéseik kiemelését, majd ennek alapján új és átfogó szintézis megalkotását.

- *Dinamikus interdiszciplináritás* – minden probléma saját integratív megoldással rendelkezik. E koncepció azt állítja, hogy nincs egyedüli legjobb módja az átfogó interdiszciplináris integráció elérésének, mivel a közösségi gyakorlat mindig új problémákat vet fel, melyekkel a létező diszciplínák és együttműködések nem képesek megbirkózni. Így e koncepció állítása szerint minden új probléma új és egyedi beavatkozási módot igényel. E megközelítés hívei minden problémánál a legracionálisabb megoldásra törekcsenek, mindaddig, amíg a környezeti változások nem tesznek szükségessé egy új interdiszciplináris megoldást.

- *Pluralisztikus interdiszciplináritás* – minden probléma számos integratív megoldással rendelkezik. E koncepció állítása szerint a különböző diszciplínák a lényegüket tekintve összemérhetetlenek, ezért nem lehetséges racionális szintézist elérni közöttük (Kuhn, 1970). E megközelítés támogatói a diszciplínák óvatos, átmeneti kombinációinak megvalósítását javasolják, mivel tudatában vannak annak, hogy minden egyes integráció csak egy az adott problémára adható sok lehetséges megoldás közül.

Metaforák. A filozófiai koncepciók mellett az izraeliek különböző metaforákat is használtak a diszciplínák közötti kapcsolatok fontos aspektusainak megvilágításához, melyekhez azután az amerikai is hozzáadták a saját metaforáikat. A virág metaforát maga az IFCD is elfogadta és logójaként használja. A további metaforák: saláta, gyümölcslé, kirakójáték és kaleidoszkóp (Lakoff, Johnson, 1980; Judge, 1991; Nissani, 1995; Morgan, 1997). A metaforák kifejtése a következő:

- *Virág.* A virágot az IFCD azért választotta logójának, mivel a belső kör az összes diszciplínában meglévő közös tudásalapot és egy olyan alapszakmát, illetve diszciplínát szimbolizál, amely domináns, vezető szerepet játszik az interdiszciplináris folyamatban. A virág szirmai – a külső kör – a részt vevő diszciplínákat jelképezik. Ahogyan sok fajta virág létezik, úgy az interdiszciplináris közösségfejlesztési projekteknél is a diszciplínák sokféle kombinációját találjuk.

- *Saláta.* A saláta különböző gyümölcsök és zöldségek keverékéből áll, melyben mindegyik alkotóelem megőrzi eredeti ízét és vizuális azonoságát. A keverék azonban egy mindentől különböző, bár nem teljesen új ízt hoz létre. A saláta nem befolyásolja összetevőit, csak az új ízt. Ez a metafora a multidiszciplináritás szempontjából talánálóbbnak tűnik, mint

az interdiszciplinaritás szempontjából. Az amerikai résztvevők bevezették a „gyümölcssaláta” variációt, ahol mindegyik gyümölcs részben megőrzi eredeti ízét, de a többitől is vesz át valamennyi ízt, attól függően, hogy melyik gyümölcs a domináns; a gyümölcsök leve azonban egy teljesen új ízt alkot, mely aszerint változik, hogy milyen típusú gyümölcsből mennyit tettünk a salátába, mint azt a következő metaforából látjuk.

- *Gyümöcslé.* A gyümöcslé egy mixelési folyamat eredménye, ahol mindegyik gyümölcs és zöldség elveszíti identitását és egy „új entitást” hoz létre, melyben az eredeti anyagok már nem felismerhetőek. Ez az új alkotás vagy egy új típusú, illetve transzdiszciplináris közösségfejlesztési gyakorlattá válhat, vagy a közösségfejlesztés új, interdiszciplináris megközelítését jelentheti.

- *Kirakójáték.* A kirakójáték egy olyan kép, mely valamennyi rész megfelelő helyre való beillesztése révén jön létre. A hangsúly a különböző részek egyedi kombinációján van. A hiányzó vagy a nem megfelelő helyre került részek nem teszik lehetővé a teljes kép létrehozását. Ebben az értelemben a kirakójáték egy olyan szituációt képvisel, melyben a közösségi probléma megoldására csak egy vagy legalábbis egy legjobb megoldás létezik, egy kiválasztott szakmai csoport részvételével.

- *Kaleidoszkóp.* A kaleidoszkóp, melyet először az amerikai csoport használt metaforaként, egy mintával kezdődik, amely azonban nem rögzített. Ha a kaleidoszkópot akár csak egy milliméterrel is elfordítjuk (pl. egy új partner hozzáadásával), új kép jön létre, miközben az alkotórészek megőrzik formájukat és identitásukat. A részek, a környezet és a fény közötti interakció az, mely minden egyes változtatásnál átalakítja a képet, még a legcsekélyebbnél is. Ez a metafora azt a kényes egyensúlyt hangsúlyozza, amely a részek egyedi identitásának megőrzése és a részek összegét meghaladó új minta létrehozásának képessége között van.

- *Hidak.* A hidak metafora az amerikai résztvevőktől származik. Két, egymással összefüggő jelentése van. A híd feltételezi, hogy a részek (a közösségi alkotórészek) adottak, míg a szakemberek (a hídépítők) az alkotórészek között mozognak, összekötik a különálló részeket, és ezáltal megváltoztatják az interakció mintáit. Ez azt is jelentheti, hogy bizonyos szakemberek hídként (a kultúrák fordítóiként) szolgálhatnak a különböző csoportok, gyakran a domináns és alárendelt csoportok között, mivel ismerik ezen csoportok nyelveit, tapasztalatait, történelmét, jelentéseiket és helyzetét.

Az IFCD által használt filozófiai koncepciók és metaforák a Schwab (1970) által leírt gyakorlati-eklektikus megközelítést tükrözik, mely szerint a gyakorlat nem lehet eredményes elmélet nélkül, de természetlenné válhat, ha kizárólagosan csak egy elméletnek rendeli alá magát. Ennek megfelelően az IFCD e koncepciókat és metaforákat mint az elméletek gazdag tárházát kezelte, mellyel megvilágíthatóak az interdiszciplináris közösségfejlesztési gyakorlat fontos aspektusai. Például a dialektikus interdiszciplinaritás a részt vevő diszciplínák közötti különbségek kiélezésére helyezi a hangsúlyt, a kirakójáték metafora az eredményes beavatkozáshoz az összes fontos részelem – a diszciplínák szakemberei és a közösség képviselői – jelenlétének biztosítását hangsúlyozza. A koncep-

ciók és metaforák között is lehet kapcsolódásokat teremteni. Például a dialektikus interdiszciplinaritást összekapcsolhatnánk a kaleidoszkóppal, a harmonikus interdiszciplinaritást a gyümölcslével, a pluralisztikust a virággal. Mindkét csoport, de az amerikai különösen, szükségesnek érezte, hogy az interdiszciplináris közösségi munka gyakorló szakemberei szembesüljenek ezekkel a koncepciókkal. Tapasztalataikat azután vagy egy elméleti fogalmi keretbe integrálhatják egy új szintézis megalkotásához, vagy rámutathatnak az ellentmondásokra, hogy tovább léphessenek a gondolkodás és cselekvés egy másik szintjére – a praxis szintjére.

A szervezatköziség dimenziója az interdiszciplináris közösségi gyakorlatban

Az IFCD egyik fontos felfedezése volt, hogy a résztvevők mennyire nehezen tudták az interdiszciplinaritást a szervezatköziségtől elkülöníteni. Ennek több oka is lehet: az izraeli közösségfejlesztésben gyakoribbak a szervezatközi kapcsolatok, és a szakemberek hosszú távon jobban kötődnek az adott szervezethez mint szakterületükhöz, vagy talán az, hogy a gyakorlatban szakmai háttérük gyakran egybeesik a szervezetben betöltött munkakörükkel. További lehetséges ok, hogy a közösségi gyakorlati szakember szerepét igen gyakran szociális munkások töltik be, ezért a szakmai végzettség nem kerül előtérbe. A szervezatközi megközelítés eszköz szinten várja el a különböző szervezetek és szolgáltató rendszerek közötti együttműködést, míg az interdiszciplinaritás, mint arra a tanulmány már utalt, a különböző szakmák és szakmai tudások, stílusok és háttérrel közötti kapcsolatokat hangsúlyozza. Az 1. táblázat a közösségi együttműködés és fejlesztés kiinduló tipológiáját ábrázolja, melyet az izraeli szerzők dolgoztak ki a különböző változatok leírásához: ezek az egyetlen szervezeti monodiszciplína típusú közösségi munkáktól a szervezatközi és interdiszciplináris vonásokat egyaránt magukba foglaló működési modellekig terjednek (Korazim, Katz, Karmon, 2006). Ez a keret nem tartalmazza az újonnan kialakult transz-diszciplinaritás fogalmát.

Az IFCD-ben történt megbeszélések egy nagyon fontos aspektusra világítottak rá: a szervezatközi és az interdiszciplináris kapcsolatok együttes jelenléte potenciálisan különböző helyzeteket teremthet. Néhány izraeli számára egyértelműen az fogalmazódott meg, hogy minél közelebb kerül egy közösségfejlesztési projekt a szervezatközi-interdiszciplináris kategóriához, annál jobban megközelíti az együttműködés ideális típusát. Jelenleg Izraelben (és valószínűleg az USA-ban is) nehéz valódi szervezatközi-interdiszciplináris kapcsolatokat találni; sokkal gyakoribbak a multidiszciplináris kapcsolatok, egy szervezeten belül vagy több szervezetet magába foglaló szinten. Így ez a feltevés további átgondolást igényel. Az USA-ban a megbeszélés nem tért ki e különböző változatokra. Talán mivel minden résztvevő elméleti-oktatási szakember volt, természetesen nem hangsúlyozták a szervezatközi kapcsolatokat. Az amerikai résztvevők figyelmének központjában az állt, hogy a szakemberek (vagy a szakemberek csoportjai) hogyan értelmezik a közösségi, szerve-

SZOCIÁLIS MUNKA

zeti és társadalmi élet lényeges tényezőit, illetve hogyan viszonyulnak azokhoz.

1. táblázat A szakmaközi és szervezetek közötti együttműködések tipológiája a közösségfejlesztésben

A szervezetek száma A diszciplínák száma	Egyetlen szervezeten belüli	Több szervezetet magába foglaló	Szervezetek közötti
Mono/ egyetlen diszciplínán belüli	Egy szervezeten belüli projekt egyetlen diszciplína alkalmazásával. Példa: A közösségi szociális munkások és a szociális esetmunkások együttműködése a helyi jóléti szolgálatban.	Több szervezetet magába foglaló fórum egyetlen diszciplína alkalmazásával. Példa: Különböző szervezetek közösségi szociális munkásai közötti rövid távú együttműködés a szegénység ellenes stratégiák megvitatásához.	Egy közös, szervezetek közötti projekt, egyetlen diszciplína alkalmazásával. Példa: Különböző szervezetek közösségi szociális munkásai és egyéb szociális munkásai közötti hosszú távú együttműködés az időseket segítő közösségi projekt működtetésében.
Multidiszciplináris	Egy szervezeten belüli projekt több diszciplína alkalmazásával. Példa: Szociális munkások, közegészségügyi nővérek, jogi tanácsadók és társadalmi tervezők rövid távú együttműködése egy szervezeten belül egy új szolgáltatás létrehozásához, pl. egy csecsemő-gondozást segítő klinika létrehozása.	Egy több szervezetet magába foglaló projekt több diszciplína alkalmazásával. Példa: Egy rövid távú biztonsági közösségi-egészségügyi projekt a hadsereg, rendőrség és az egészségügyi szervezeteinek együttműködésével, orvosok, nővérek, szociális és mentálhigiéniai munkások részvételével.	Egy közös, szervezetek közötti projekt több mint két diszciplína alkalmazásával. Példa: Egy hosszú távú közösségi biztonsági terv kidolgozása az idősek számára, melyen a jóléti és egészségügyi szolgálatok, a rendőrség és egy közösségi központ együtt dolgozik.
Interdiszciplináris	Egy szervezeten belüli hosszú távú projekt több diszciplína bevonásával. Példa: Ugyanazon szervezet szociális munkásai, orvosai, nővérei és ügyvédei együttműködnek egy közösségi projekt kialakításában.	Egy több szervezetet magába foglaló projekt több diszciplína bevonásával. Példa: Szociális munkások, oktatók, közösségi egészségügyi munkások, a helyi rendőrség és mások hosszú távú együttműködése egy helyi gyermekvédelmi projektben.	Egy komplex, hosszú távú, közös, szervezetek és szakmák közötti projekt. Példa: Különböző szervezetek szociális munkásai, várostervezők és közigazdászok egy „új típusú” szinergikus közösségi együttműködést hoznak létre, pl. egy vidéki közösségi gazdaságfejlesztési tervet.

A közösségi dimenzió az interdiszciplináris közösségi gyakorlatban

Az amerikai és az izraeli csoport egyaránt osztotta azt a meggyőződést, hogy a közösséget aktívan be kell vonni minden interdiszciplináris közösségi munkába. Számos definíciót és változatos jelentéseket fogalmaztak meg az olyan kifejezéseknek kapcsán, mint *közösség*, *partnerség* és *közösségi felhatalmazás*; az utolsó két fogalomnál elsősorban a szakember számára meghatározó folyamatra és célokra koncentrálnak. E fogalmakba általában beleértették az ügyfeleket vagy fogyasztókat a jóléti vagy szociális szolgáltatásoknál; a szülőket a speciális iskolai, gyermekjóléti vagy családi kérdéseknél; és a közösség tagjait vagy általában az állampolgárokat a szomszédsági vagy földrajzi közösségeknél. Az izraeli és az amerikai résztvevők értékei és tapasztalatai mentén konszenzus alakult ki abban, hogy a helyi, alulról jövő szerveződések bevonásának minden fajta szakmaközi közösségi munka alapvető részének kell lennie. A kérdés inkább úgy merült fel, hogyan lehet ezt eredményesen megtenni akkor, amikor ezzel egyidejűleg az interdiszciplináris szakmai szerepek és szakmaközi kapcsolatok kialakítása folyik. A közösséghez való viszony – akár annak földrajzi vagy funkcionális értelmében – egyértelműen nagyobb komplexitást adott a megbeszéléseknek mindkét országban.

Az izraeli résztvevők fontos kérdések egész sorát vetették fel, melyek az amerikai megbeszéléseken szintén megfogalmazódtak. Tekinthezünk-e a közösségre úgy, mint egy diszciplínára, mely saját egyedi tapasztalati tudással rendelkezik? Hogyan tudjuk a szakmai tudás és a tapasztalati tudás közötti feszültségeket kibékíteni? Tudjuk-e legjobb szakmai tudásunkat ügyfeleink szakértelmével együtt használni, anélkül, hogy az egyik dominálna a másikat? Hogyan integrálódik a közösségi nézőpont a szakmaközi közösségfejlesztés gyakorlatába? A kérdések megválaszolásánál az izraeliek egy új kifejezést kezdtek használni: „*nézőpontok közötti*” megközelítést (*inter-perspectives*), mely továbbmegy a diszciplína, szakma és szervezet fogalmán. A nézőpontok közötti megközelítés biztosítaná, hogy a fontos alkotóelemek még jelentősebb partnerekké váljanak. Az USA-ban a párbeszéd rávilágított arra, hogy a résztvevők eltérően ítélik meg a szakemberek szerepét a közösség vonatkozásában. Néhány résztvevőt nyugtalanított a szakember és közösség kettőssége, amennyiben a szakember kívülálló, privilegizáltabb helyzetű és egy domináns osztály vagy kultúra képviselője. A legnagyobb hangsúlyt a szakemberek és a közösségek közötti szakadék csökkentésének fontossága és a valós partnerségek kialakítása kapta, vagy legalább annak elérése, hogy a közösség magáénak érezze a folyamatokat. Az izraeliekhez hasonlóan, a „sajátos egyedi hang” kifejezést használták a közösségben élők nézőpontjának, illetve a speciális szolgáltatásokban részesülők vagy azokat igénylők leírására. Sokan elismerték, hogy a közösség tagjai a szakemberektől eltérően látják helyzetüket, problémáikat és a megoldásokat. Ők a saját életük szakértői, saját, megélt tapasztalataik alapján. A meghallgatás és a párbeszéd szükségessége kulcsfontosságú tényezőként fogalmazódott meg. Az USA-ban konszenzus alakult ki arról, hogy a szakemberek specializált tudásukkal és képességeikkel hozzájárulnak, vagy hozzá tudnak járulni a közösségi problémák megoldásához. A szakem-

berek képesek az elmélet és a gyakorlat összekapcsolására és kritikus tudatosság kialakítására. A helyzetet más szempontból értelmezik és a problémákat tágabb keretben vizsgálják, azok alapvető társadalmi, politikai és gazdasági körülményeinek összefüggéseiben. A legfontosabb azonban az, hogy a szakemberek milyen módon viszonyulnak a közösségi részvételhez. A szakembereknek tudatosságra van szükségük, és meg kell érteniük, hogy a közösségtől tanulniuk is kell, és nemcsak visszacsatolást adniuk.

Az amerikai megbeszéléseken annak a kérdésnek a tárgyalása, hogy „ki a közösség”, a résztvevők etnikai sokfélesége miatt igen összetett módon jelentkezett. Volt némi eltérés a fehér résztvevők és azok között, akik színes bőrűként azonosították magukat. A színes bőrű résztvevők saját magukat és másokhoz fűződő kapcsolataikat komplex módon írták le: mint elméleti és gyakorló szakemberek, akik alacsony jövedelmű, marginalizálódott vagy elnyomott közösségekkel és csoportokkal dolgoznak vagy az ilyen közösségekből érkezett diákokat oktatják, kettős szerepet azonosítottak saját maguk számára. „Mi vagyunk a közösség” – mondták, mivel többen közülük a saját közösségükben dolgoznak, és diákjaikat is bevonják ebbe vagy a hasonló közösségekkel végzett munkába. Ezek az oktatók nem állították, hogy csak a hasonló háttérrel rendelkező szakemberek tudnak ezekben a közösségekben dolgozni, de azt sem, hogy a hasonló hátterű szakembereknek nem kell saját problémáikkal szembenézniük, amikor visszamennek dolgozni a saját közösségükbe vagy egy hasonlóba. Inkább azt hangsúlyozták, hogy a hasonló vagy eltérő háttérrel rendelkező diákjaiknak meg kell tanítaniuk azokat a fontos, de különböző szerepeket, melyekre majd a közösségekben szükségük lesz. Az összehasonlító elemzés készítésekor felmerült, hogy az izraeli csoportban nem tárták fel a rasszi, etnikai és kulturális kérdéseket. Ez bizonyára azért alakult így, mert majdnem mindegyik résztvevő zsidó származású volt, és a legtöbben állami vagy részben állami szervezeteknél dolgoztak, így a társadalomban hatalmi pozíciót foglaltak el, bármennyire is elkötelezettek voltak a hátrányos helyzetű közösségek – így többek közt az Izraelben élő arabok – körülményeinek javítása iránt. Az amerikai csoport feltételezése szerint, ha az ő csoportjuk nem lett volna ennyire sokszínű és változatos – rasszi és etnikai értelemben –, ezek a kérdések ott sem merültek volna fel ilyen módon.

Alapvető kompetenciák: tudás, készségek, értékek és tulajdonságok

Az amerikai csoport azokat az alapvető tudásokat és készségeket hangsúlyozta, melyekre minden gyakorló szakembernek szüksége van a különböző szervezetek, szakmák és a közösség elemeinek összefogásához, a közösségek életminőségének és körülményeinek javítása érdekében. Az amerikai és az izraeli csoport azonosította, illetve elfogadta az interdiszciplináris közösségi munkához szükséges alapvető kompetenciákat. E készségek egyik csoportja analitikus: teljes volt az egyetértés abban, hogy a közösségfejlesztésben részt vevő szakembereknek rendelkezniük kell

egy közös szakmai nyelvvel és alapvető készségek egy csoportjával, mely lehetővé teszi a szakmaközi kommunikáció szabad áramlását a tervezés és cselekvés során. A következő tevékenységeket azonosították: fogalmi és kritikai gondolkodás; a társadalom feltérképezése – a közösségi dinamika, történelem, struktúrák és szolgáltatások kemény és puha adatainak gyűjtése, elemzése és felhasználása; a szükségletek felmérése; hatalmi elemzés; célok és stratégiák kidolgozása; prioritások meghatározása és problémamegoldás. Az amerikai csoport hangsúlyozta, hogy szükséges a közösség fogalmának minden dimenzióra kiterjedő megértése, beleértve a származási, gazdasági, etnikai, vallási és egyéb strukturális egyenlőtlenségeket. A multikulturalizmus és a sokszínűség szintén fontos szerepet kapott.

A készségek másik csoportja interperszonális. Ide elsősorban a következők tartoznak: kommunikációs készségek, mint pl. meghallgatás, nyilvános beszéd és hatékony írás; a kapcsolatépítés és interperszonális bevonás képessége; a különbségek áthidalása, tárgyalása és közvetítése; konfliktuskezelés; a konszenzus és azonosságok megtalálása; a közösségi folyamat során a közösség tulajdonosi érzésének létrehozása és fenntartása; közös döntéshozatal; a vezetési képességek azonosítása és fejlesztése, hatékony együttműködés és partnerség építése; feladat-központú csapatmunka; az egyéni motivációk és viselkedések megértése. Az eredményes szakmaközi együttműködéshez kulcsfontosságú a közös értékek azonosítása. A következőket fogadták el: más szakmai identitások tisztelete és bevonása; a „közösség saját egyedi hangjának” tisztelete és bevonása; hit az önrendelkezésben, a korlátok felismerése mellett; a társadalmi igazságosság keresése; a saját identitások, elfoglaltságok és előítéletek felismerése és tudatos vállalása. Az amerikai résztvevők a személyes tulajdonságok és az elvárt jellemzők csoportját is meghatározták, melyekről úgy vélték, hogy fontosabbak, mint a szakmai háttér és a szocializáció. Az eredményes szakmaközi közösségfejlesztés többek között a következőket foglalja magában: szív és szenvedély; integritás és elkötelezettség; energia; az emberiség és az alázat ötvözete; önvizsgálat és önkritika; a bizonytalanság, komplexitás és feszültségek jó tűrése; valamint kreativitás és innováció.

Sem az amerikai, sem az izraeli csapat nem tagadta az olyan specializált szakmai tudások vagy készségek fontosságát, melyekre egy közösségnek szüksége lehet, mint például, gazdasági, építészeti, jogi, orvosi tanácsadás, de a csoport megkülönböztette ezeket attól a szélesebb körű, általánosabb szakmai szereptől, melyre a közösségek bevonásához és átalakításához van szükség. Ez utóbbi leírásához az IFCD az *alapszakma* („*anchor profession*”) kifejezést használta, mely a múltban szinte mindig a szociális munka volt. Az ezt követő megbeszéléseken mindkét ország résztvevői megállapították, hogy a különböző szakmák és diszciplínák különbözőképpen értelmezhetik ezt a szerepet és másképp tölthetik meg tartalommal. A szakemberek, különösen akik nem ugyanabból a közösségből jönnek, másképp fognak azonosítani egy problémát, más nézőpontból közelítik azt meg, másképp értelmezik azokat és az egyes jelenségekben is más jelentéseket látnak. Ez önmagában nem probléma, ha-

nem elkerülhetetlen és néhány esetben pozitív hatása is lehet, ha az összes nézőpont jól ismert és tiszteletben is tartják azokat.

Az eredmények értékelése

Az USA-ban és Izraelben tartott ICCD fórumok a különböző célok, gyakoriság és intenzitás ellenére a megállapításaikban, úgy tűnik, több hasonlóságot mutatnak, mint különbséget. Általános volt a megbeszélések fontosságába vetett hit és a munka iránti elkötelezettség. Mindkét csoport abból a feltevésből indult ki, hogy a közösségi problémák komplexitása, és az, hogy a két kormányzat vonakodott szembe nézni ezekkel a problémákkal, új kihívásokat jelent a szakmai oktatás és gyakorlat számára. Mindkét csoport úgy vélte, hogy sokoldalú szaktudásra van szükség a szakmai és szervezetek közötti kapcsolatok, illetve a szakmai – közösségi interakció új modelljei mentén. Mégis, a résztvevők számára komoly nehézséget jelentett több, az interdiszciplináris munkát befolyásoló fogalom közös értelmezése – szakmai identitás; mono-, multi-, inter- és transzdiszciplinaritás; egy vagy több szervezetre kiterjedő és szervezetközi struktúrák, és maga a közösség fogalma is, annak valamennyi dimenziójával. Az izraeliek a közösségi szociális munka előtt álló kihívásokkal, illetve az új szakmák bevonásának szükségességével kezdtek, míg az amerikai csoport olyan egyetemi oktatókkal indult, akiknek már voltak kapcsolataik a közösséggel és más szakmákkal, de meg kellett határozniuk, hogyan foglalják fogalmi keretbe ezeket a nézőpontokat, és hogyan alkalmazzák azokat oktatói és gyakorlati munkájukban. Mindkét csoport felismerte a probléma által érintettek – a közösségi lakosok vagy ügyfelek – bevonásának alapvető fontosságát és komplexitását. Kezdetben az amerikaiak inkább az értékekre és a tulajdonságokra helyezték a hangsúlyt, míg az izraeliek a tudást és a szakértelmet helyezték első helyre, de ahogyan egyre többet tanultak egymástól, úgy vált egyértelművé, hogy az amerikai csoport is elismeri a sokféle tudás és készségek fontosságát és hogy az izraeliek határozottan humanista, demokratikus értékrendszerrel rendelkeznek. Mindamellett, az itt bemutatott elképzelések megteremtik a szakmaközi közösségfejlesztés és együttműködés gyakorlatra épülő elméleti keretének alapjait.

Eltérő vélemények az interdiszciplinaritás irányáról

Az USA-ban és Izraelben egyaránt eltérő álláspontok jelentek meg a szakmaközi közösségfejlesztés és együttműködés várható irányát illetően, illetve arról, hogy valóban ez jelenti-e a megfelelő keretet a jövőbeli munkához. Izraelben több éves, az USA-ban pedig több hónapos vita után is megoszlottak a vélemények arról, hogy mit is jelent a monodiszciplinaritás túlhaladása, és hogy ez vajon mindig pozitív fejleménynek tekinthető-e a közösségfejlesztés szempontjából. A téma jelentősége és elfogadottsága ellenére még mindig voltak kétkedők. A negatív hatások kapcsán többen úgy gondolták, hogy közepszerűséghez vezethet, ha először

nem hozzuk létre az erős szakmai-diszciplináris oktatás és identitás alapjait. A veszély az, hogy a szakmaközi együttműködés elképzelése a legkisebb közös nevezővé redukálódhat, ha a jó munkavégzéshez szükséges oktatás és képzés szintjét minimalizáljuk. Mások attól tartottak, hogy valami új vagy más létrehozása szakmai imperializmushoz vezethet, melynek során egy szakma fölébe kerekedik a többinek, különösen akkor, amikor az együttműködő diszciplínák társadalmi helyzete és megítélése különböző, mint például az orvoslás és nővéri gondozás, vagy a szociális munka és a jog esetében.

Különösen a szociális munkások közösségén belül vannak illetve lehetnek komoly aggodalmak. Izraelben néhány közösségi szociális munkát oktató tanszék ellenzi egy új szakterület vagy szakma létrehozását, mivel úgy vélik, hogy a szociális munkások már most is ezt csinálják, ehhez megfelelő tudással rendelkeznek és ezért a szociális munkának kell megmaradnia a szakmaközi közösségfejlesztés és együttműködés alapszakmájának. Bár erről nem volt szó az amerikai fórumokon, feltételezhető, hogy a szociális munka közösségi gyakorlatát oktató szakemberek aggódnak amiatt, hogy elveszhet az a lendületet, melyet a szociális munkára épülő közösségi gyakorlat szakmán belüli megerősítésében és ösztönzésében értek el (Korazim-Kőrösy, Mizrahi, 2003). Megszűnhet a szociális munka eddig betöltött szakmai szerepe is, és azok, akik a közösségi szervezés és fejlesztés területét választják szakmai irányának, többé már nemcsak a szociális munkát fogják az ehhez vezető (egyedüli) szakmai útnak tekinteni.

Az USA-ban a szociális munka körüli aggodalmakon túl eltérő vélemények alakultak ki arról, hogy mekkora hangsúlyt kapjon a gyakorló szakember szakmája vagy szakmai háttere a szakmától független személyes tulajdonságok és jellemzők hangsúlyozásával szemben. Mint korábban említettük, néhány résztvevő javasolta a *nem-diszciplináris* kifejezés használatát, ezzel hangsúlyozva azt a felfogást, hogy a cselekvést az értékeknek és problémáknak kell vezérelniük és nem pedig valamilyen meghatározott oktatási háttérnek. Állításuk szerint a diszciplinaritás mellőzésével a közösségi kérdéseknek új, holisztikusabb szemlélete alakulhatna ki. Néhányuk számára a *transzdiszciplinaritás* fogalma megfelelné ennek a megközelítésnek.

Mindkét országban voltak olyanok, akik elismerték, hogy a *diszciplináris*, illetve az azt meghaladó fogalmak (multi-, inter-, transz) helyénvaló fogalmak a tudományos intézmények és a kommunikáció szintjén, de nemigen látták azok létjogosultságát a társadalmi problémák megoldásának és a közösségek átalakításának kontextusában. Szerintük e fogalmak nem veszik figyelembe a szervezeti és közösségi élet dimenzióit, továbbá azt a feltevést közvetítik, hogy a közösségeket a szakemberek egy meghatározott konfigurációja fogja átalakítani. E felfogás szerint meg kell fordítanunk nézőpontunkat: először a komplex társadalmi körülményekből kell kiindulnunk, majd azonosítanunk kell, hogy a különböző képességek (személyes és szakmai) és az egyes diszciplínák-szakmák milyen módon tudnak együttesen hozzájárulni a hátrányos helyzetű közösségek társadalmi problémáinak javításához (Bayne-Smith, Graham, Guttmacher, 2005). Ez az oka annak, hogy az izraeliek megalkották a

„nézőpontok-közötti” megközelítés („*inter-perspectives*”) fogalmát, hogy legitimálják annak a tapasztalati tudásnak a létét, mellyel a közösségek fontos alkotóelemei – a szervezetek, helyi lakosok, egyéb szektorok stb. – rendelkeznek.

A jövőbeli irányok meghatározása

A téma komplexitása abból adódik, hogy az interdiszciplináris közösségfejlesztés és együttműködés fejlődésével e fogalmi megközelítések legalább négy úton haladhatnak tovább. Ezek az utak nem ellentétesek és nem is egymást kizáróak: különböző irányokba haladhatnak, különböző céllal, vagy egymással párhuzamosan futhatnak előre:

- Egy új interdiszciplináris szakma létrehozása, melynek középpontjában a közösségfejlesztés és együttműködés áll, valószínűleg posztgraduális szinten;
- A meglévő szakmák tudásalapjának és készségeinek bővítése az interdiszciplináris közösségfejlesztés és együttműködés új értelmezéseivel, integrálásuk a gyakorlatba;
- Különböző közösségfejlesztési szakmák képviselőiből álló teamek kialakítása, az adott probléma vagy helyzet megoldásához szükséges vezetés és szakértelem biztosításával;
- Egy alapszakma (generalista szakma) azonosítása egy létező diszciplínából, mely elismeri más szakmák szisztematikus bevonásának szükségességét.

Ha megvan az elkötelezettség az interdiszciplináris közösségi munka új modelljeinek vizsgálatához és kialakításához, időt és erőforrásokat kell fordítani az akciókutatásra, és az olyan, szakmai, közösségi és elméleti csoportokból álló fórumok kialakítására, mint az IFCD vagy a New York-i Városi Egyetem. E fórumok lehetőséget nyújtanának a párbeszédre és a vitára, illetve olyan kísérleti projektek és közösségi beavatkozások kialakítására, melyek megteremtik valamennyi érdekelt támogatását. Az oktatás és kutatás néhány jövőbeni célja:

- Az oktató vagy gyakorlatban alkalmazott interdiszciplináris megközelítések jelenlegi állapotának tanulmányozása a szociális munka iskoláiban az USA-ban, Izraelben és más országokban, különös tekintettel a tudás, készségek, értékek és pedagógia közötti összefüggésekre;
- Annak vizsgálata, hogy a közösségi szociális munka hogyan ágyazódik bele az interdiszciplináris közösségfejlesztés szélesebb gyakorlatába az USA és más országok különböző közösségeiben;
- Az interdiszciplináris közösségfejlesztés és együttműködés általános és kontextus-függő dimenzióinak azonosítása makroszinten a különböző országokban, a tudományos intézmények és szakmák fejlettsége, illetve a gyakorlatot meghatározó történelmi viszonyok és társadalmi struktúrák vonatkozásában;
- A mono-, multi-, inter- és transzdiszciplináris közösségfejlesztési gyakorlatok modelljeinek elemzése, és annak megállapítása, hogy mely

tényezők befolyásolják, hogy a hasonló vagy különböző megközelítések kerülnek-e előtérbe;

- Az interdiszciplináris közösségfejlesztés és együttműködés kutatása vagy értékelése során a különböző és egymást keresztező szakmai szerepek és kapcsolatok megkülönböztetése;

- Olyan oktatási lehetőségek kialakítása, melyek felhasználják és folytatják az alapvető kompetenciák és pedagógiai elvek építését az interdiszciplináris közösségfejlesztés oktatásához (kredit rendszerű formális oktatás vagy a gyakorlati szakemberek folyamatos továbbképzése, oktatása).

Összegzés

Az izraeli és amerikai fórumok továbbra is foglalkoznak majd azokkal a fontos és releváns kérdésekkel, melyek a társadalmi igazságosság keretein belül törekszenek a közösségek körülményeinek és a társadalom életminőségének javítására. Az itt bemutatott elképzelések megérdemlik, hogy a szakmai és közösségi csoportok sokasága – a közösségi munka képviselőit is beleértve – alapos tanulmányozás tárgyává tegye őket. További kihívást jelent, hogy az interdiszciplináris közösségfejlesztés és együttműködés négy fejlődési területén megvalósuljanak az oktatásra, kutatásra és gyakorlatra koncentráló programok és befektetések. Egyértelművé vált, hogy a súlyos társadalmi problémák átfogó kezelésére irányuló, komplex közösségi projektek egyre újabb készségeket és tudásalapokat követelnek meg (Bradshaw, 2000). Akár Izraelről, az USA-ról, vagy a világ más országairól legyen is szó, a szociális munkások szakmai tudásukkal hozzá tudnak járulni az interdiszciplináris közösségi gyakorlat új formáihoz.

Fordította Juhász Katalin

Irodalom

- Abramson, J.S., Rosenthal, B.B. (1995): Interdisciplinary and interorganizational collaboration In R.L. Edwards, Editor in Chief, *Encyclopedia of Social Work* (19th Edition). (Vol. 2, pp. 1479–1489). Washington, DC: NASW.
- Albeck, S. (1983): Multi-professional teams as a solution to confusion among professions in welfare services. *Israeli Journal of Society and Welfare*, 5(2), 116–125. [In Hebrew].
- Alvarez, A.R., Gutierrez, L.M., Johnson, A.K., & Moxley, D.P. (2003): The Journal of Community Practice: A social work journal with an interdisciplinary perspective. *Journal of Community Practice*, 11(3), 1–12.
- Argilla, E. (2004): Value propositions for the use of graphics, Unpublished document adapted from R. A. Horn (1999). *Visual language: global communication for the 21st century*. Bainbridge Island: WA: Macro VU Press.
- Argyris, C., Schon, D. (1996): *Organizational learning II: Theory, method and practice*. Reading, MA: USA: Addison-Wesley.

- Association for Community Organization, Social Administration (ACOSA).
www.acosa.org
- Bayne-Smith, M.A., Graham, Y.J., Guttmacher, S. (2005): *Community-based health organizations: Advocating for improved health*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Bettin, N., Austin, M.J. (1990): *The roots of community organizing: 1917–1939*. Philadelphia: Temple University Press.
- Borovsky, I., Kaminsky, S. (Eds.) (1991): *Economic initiatives and local economic development*. Jerusalem: The Ministry of Labor and Social Affairs.
- Bradshaw, T.K. (2000): Complex community development projects: Collaboration, comprehensive programs, and community coalitions in complex society. *Community Development Journal*, 35(2), 133–145.
- Bronstein, L.R. (2002): Index of interdisciplinary collaboration, *Social Work Research*, 26(2), 113–123
- Bronstein, L.R. (2003): A model for interdisciplinary collaboration. *Social Work*, 48(3), 297–306.
- Campfens, H. (Ed.) (1997): *Community development around the world*. Toronto: University of Toronto Press.
- Cnaan, R.A., Korazim, J., Meller, Y., Rosenfeld, J.M. (1992): The reform of the local social services in Israel: 1984 compared to 1977. *Social Policy, Administration*, 26 (2), 159–172.
- Corrigan, D. (2000): The changing role of schools and higher education institutions with respect to community-based interagency collaboration and interprofessional partnerships. *Peabody Journal of Education*, 75(3), 176–205.
- Donchin, M. (Ed.) (2005): *The Healthy Cities Network in Israel*. Center for Local Authorities, Ministry of Health, Healthy Cities Network [In Hebrew].
- Elazar, D.J. (Ed.) (1992): *Urban revitalization: Israel's Project Renewal and other experiences*. Lanham, MD: University Press of America and the Jerusalem Center for Public Affairs.
- Faulker, A., DeGennaro, M., Weil, M. (1994): Diversity and development, *Journal of Community Practice*, 1(1):1–8.
- Frey, J.H., Fontana, A. (1991): The group interview in social research. *The Social Science Journal*, 28(2), 175–187.
- Gamble, D.N., Quinn, S.C. (2002): *A framework for ethical guidance in community-based health professions and social work education*. Paper presented at Annual Program Meeting of the Council on Social Work Education, Dallas, Texas, March.
- Garvin, C.B., Cox, F.M. (2001): History of community organizing since the war. In Rothman, J., Erlich, J.L., Tropman, J.E. (Eds.) *Strategies of community organization* (6th Edition). Itasca, IL: F.E. Peacock Publisher. (pp.65–101).
- Grossman, B., McCormick, K. (2003): Preparing Social Work students for interdisciplinary practice: Learnings from a curriculum development project. In: Briar-Lawson, K., J. Zlotnik, J. L. (Eds.), *Charting the impacts of university-child welfare collaboration* (pp. 97–113). Binghamton, NY: The Haworth Press.
- Harbaugh, C.L., Castro, M.R., Burgess-Ellison, J.A. (1987): Becoming a professional: How interprofessional training helps. *Theory into Practice*, 26(2), 141–144.
- Hoffman, C. (1986): *Project Renewal: Community and change in Israel*. Jewish Agency for Israel, Halberstadt Communication, Jerusalem.
- Hustedde, R., Calvin, J.U. (2003): Facing the current challenge of community development field: Expansion and fragmentation. *Community Development Journal*, 38(2), 75–177.
- Jansson, B. (2005): *The reluctant welfare state* (5th Edition). Belmont, CA: Wadsworth.
- Jones, L., Packard, T., Nahrstedt, K. (2002): Evaluation of a training curriculum for inter-agency collaboration. *Journal of Community Practice*, 10(3), 23–40.
- Judge, A. (1991): Metaphors as transdisciplinary vehicles of the future. Paper for the

- Conference on Science and Tradition: Transdisciplinary Perspectives on the way to the 21st Century. Retrieved November, 26, 2005, from:
<http://www.laetusinpraesens.org/docs/transveh.php>
- Kahn, S. (1995): Community organization. In: R.L. Edwards, Editor-In-Chief. *Encyclopedia of Social Work*, Vol. 2 (19th Edition), Washington, DC: NASW Press. pp. 569–576
- Karmon, A. (2002, date): *Interdisciplinarity in community development*. Paper presented at the Third Annual Conference of the Interdisciplinary Forum for Community Development, Ramat Ef'al, Israel: Interdisciplinary Forum for Community Development. (In Hebrew).
- Katan, J., Korazim, Y., York, A. (December 1993): *Community work as a method of specialization in social work*. Ministry of Labour and Social Affairs, Community Work Services (Hebrew).
- Kaufman, R. (2004): A university-community partnership to change public policy: Pre-conditions and processes. *Journal of Community Practice*, 12(3/4), 163–180.
- Klein, J.T. (1990): *Interdisciplinarity: History, theory and practice*. Detroit: Wayne State University Press.
- Klein, J.T. (1996): *Crossing boundaries: Knowledge, disciplinarity, and interdisciplinarity*. Charlottesville, VA: University Press of Virginia.
- Korazim-Kőrösy, Y. (2000): Toward a new balance between governmental and non-governmental community work: The case of Israel. *Community Development Journal*, 35(3), 276-289.
- Korazim-Kőrösy, Y., Ben-Rabbi, D. (2003): *KADIMA – An integrated formative evaluation of 2000 and 2002 reports*. Jerusalem, Israel, Ministry of Labor and Social Affairs, Brookdale Institute [in Hebrew].
- Korazim-Kőrösy, Y., Katz, C., Karmon, A. (2007): *Toward a theory and praxis of interdisciplinary community development*. Jerusalem, Israel, The Interdisciplinary Forum for Community Development, [in press, in Hebrew].
- Korazim, Y., Klausner, D. (1989): The interdisciplinary integration of community work and local economic development. *Community Development Journal*, 24(2), 127–135.
- Korazim-Kőrösy, Y., Mizrahi, T. (2003): ACOSA Chapter in Israel?, *The ACOSA Update*, Vol.17(2), 12.
- Kuhn, T.S. (1970): *The structure of scientific revolutions*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, G., Johnson, M. (1980): *Metaphors we live by*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lappin, B.W., Teicher, M. I. (1990): *Distant partners: Community change through Project Renewal*. Lanham, MD: University Press of America.
- Lasker, R.D., Weiss, E.S. (2003): Broadening participation in community problem solving: A multidisciplinary model to support collaborative practice and research. *Journal of Urban Health*, 80(1), 14–60.
- Lasker, R.D., Weiss, E.S., Miller, R. (2001): Partnership synergy: A practical framework for studying and strengthening the collaborative advantage. *The Milbank Quarterly*, 79(2), 179–205.
- Lawson, H., Bronstein, L.R., McCallion, P., Ryan, D. (2004): *Building coalitions and collaborations: A resource guide for the 21st century*. Albany, NY: New York State Office for Aging.
- Maidenberg, M.P., Golick, T. (2001): Developing or enhancing interdisciplinary programs: A model for teaching collaboration. *Professional Development in Social Work: The International Journal of Continuing Social Work Education*, 4(2), 15–24.
- McMahan, E.M., Hoffman, K., McGee, G.W. (1994): Physician-nurse relationships in

- clinical settings: A review and critique of the literature, 1966–1992. *Medical Care Review*, 51(1), 83–112.
- Mellor, J.M. (1996): System linkages: Developing the ties. *Journal of Gerontological Social Work*, 25 (1/2), 121–145.
- Mizrahi, T. (2001): The status of community organizing in 2001: Community practice context, complexities, contradictions, and contributions. *Research in Social Work Practice*, 11(2), 176–189.
- Mizrahi, T., Morrison, J.D. (1993): *Community organization and social administration: Advances, trends and emerging principles*. Binghamton, NY: Haworth Press.
- Mizrahi, T., Rosenthal, B. (1993): Managing dynamic tensions in social change coalitions. In Mizrahi, T., Morrison, J. (Eds), *Community organization and social administration* (pp. 11–40). Binghamton, NY: Haworth Press.
- Mizrahi, T., Rosenthal, B. (2001): Complexities of coalition building: Leaders' successes, struggles, strategies, and solutions. *Social Work*, 46, 63–78.
- Morgan, G. (1997): *Images of organizations*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Mulroy, E.A., Lauber, H. (2004): A user friendly approach to program evaluation and effective community interventions for families at risk for homelessness. *Social Work*, 49(4), 573–586.
- Nissani, M. (1995): Fruits, salads and smoothies: A working definition of interdisciplinarity. *Journal of Educational Thought*, 29, 119–126.
- Nissani, M. (1997): Ten cheers for interdisciplinarity: The case for interdisciplinary knowledge and research. *Social Science Journal*, 34(2), 201–216.
- Nissani, M. (2005): Interdisciplinarity: What, Where, Why? Interdisciplinary Studies Seminar, Wayne State University. Retrieved April 1, 2006 from: www.is.wayne.edu/mnissani/20302005/ispessay.htm
- Nowotny, H. (2004): The potential of transdisciplinarity: Rethinking interdisciplinarity. Retrieved August 2, 2004 from: www.interdisciplines.org
- Powell, J., Dosser, E., Handron, D., McCammon, S., Temkin, M.E., Kaufman, M. (1999): Challenges of interdisciplinary collaboration. *Journal of Community Practice* 6 (2), 27–49.
- Schon, D.A. (1983): *The reflective practitioner: How professionals think in action*. New York, USA: Basic Books.
- Schwab, J. (1970): *The practical: A language for curriculum*. National Education Association, Washington, D.C., US Government Printing Office.
- Shatil (2005): Empowerment and training for social change organizations, Annual Training Programs. Jerusalem [in Hebrew]. Retrieved in English at August 2, 2004 from: <http://www.shatil.org.il/site/static.asp?apd=27&scd=98>
- Shkedi, A. (2003): *Words of Meaning Qualitative Research – Theory and Practice*. Tel-Aviv: Ramot – Publisher, Tel-Aviv University Publication (in Hebrew)
- Smith, R.F. (1995): Settlements and neighborhood centers. In R.L. Edwards, Editor-In-Chief *Encyclopedia of Social Work*, Vol. 3 (19th Edition), Washington, DC: NASW Press, pp. 2129–2135).
- Soska, T.M., Johnson Butterfield, A.K. (Eds.) (2004): *University-community partnerships: Universities in civic engagement*. Binghamton, NY: Haworth Press. Co-published simultaneously as *Journal of Community Practice*, 12(3/4).
- Urwin, C.A., Haynes, D.T. (1998): A reflexive model for collaboration: Empowering partnerships through focus groups. *Administration in Social Work*, 22(2), 23–39.
- U.S. Department of Health and Human Services. Public Health Service (1994): *The role of interdisciplinary education and teamwork in primary care and health care reform*. (OHPAR 2–94). Washington, DC: US Government Printing Office.